

mirala javnost o delu občin. Časopisje mora postati posredovalec med občino in prebivalstvom. Žalosten fakt je, da se naše boulevardno časopisje lovi dostikrat le za senzacijo tudi v vprašanih komunalne politike, namesto da bi dajalo po eni strani javnosti točne in objektivne informacije o občini in njenem delu, po drugi pa dajalo prebivalstvu priliko, da izraža v komunalnih vprašanih svoje želje in daje pobudo za delo. Organizirana komunalna poročevalska služba naj bi bila širokogrudna in ne birokratično ozkosrčna. Mestno upravo samo zadene dostikrat krivda, da se v javnosti ustvari proti njej ozračje nezaupanja. Občinska informativna služba naj bi obveščala javnost tudi o magistratnih in odsekovih sejah. Voditelj te službe naj bi bil obenem zaupnik občinske uprave in lokalnega časopisja, s čigar zastopniki naj bi imel stalen stik.

Ob koncu še eno: mesto ne živi zase svoje gospodarsko in kulturno življenje, ampak je v tesnih stikih s podeželjem. Kmet, ki vidi v meščanu le

odjemalca svojih produktov, in meščan, ki zopet pri kmetu vidi le to, da neprestano kliče po višjih cenah in mu s tem draži živež — oba sta žrtev predsodkov. Spoznala se bosta tesneje in temeljiteje, ako od časa do časa drug drugemu pokažeta svoje vrednote in se naučita medsebojno se ceniti. Kakor kmet na razstavah pokaže meščanu plod svojega truda, tako naj bi tudi mesto stalno seznanjalo podeželje s svojimi kulturnimi pridobitvami. Odprimo mu naše muzeje, ki pričajo o naši zgodovini, dajmo mu priliko, da se seznanj z našim gledališčem, z našo dramo in opero; koncerti in predavanja mu naj odkrijejo vrednote mestne kulture. Ako mu vse to pokažemo, bo gledal mesto z drugačnimi očmi in ne bo videl v meščanu samo pohajkovalca. Kakor sloni naša narodna moč, naša narodna obnovitev na kmetu, tako bi bilo enostransko gledati samo kmečko kulturo, ki jo mestna kultura v višjem pravcu spopolnjuje. Med obema najti pravo, stalno in plodno sintezo, je važna nacionalno-kulturna naloga naših mest.

OB 700 LETNICI PRIHODA OO. FRANČIŠKANOV V LJUBLJANO (1233—1933)

DR. ANGELIK TOMINEC O. F. M.

Ni naš namen tu podajati izčrpno zgodovino slovenskih frančiškanov, nuditi hočemo le bežen pogled življenja in delovanja sinov sv. Frančiška v Ljubljani. Ako bi hoteli pisati količkaj obširno zgodovino frančiškanov v Ljubljani, bi komaj zadostovala obširna knjiga.

Povsem točno se ne da ugotoviti, kdaj so se frančiškani stalno v Ljubljano naselili. V splošnem se strinjajo zgodovinarji, da so prišli leta 1233. Tako trdijo Thalberg, Friess in Dimitz. Thalberg pravi, da so frančiškani po želji sv. Antona Padovanskega leta 1233. prišli v Ljubljano po vsej verjetnosti iz Gorice. Ondi je namreč že leta 1266. postavil Anton Padovanski samostan in cerkvico na čast sv. Katarini devici in mučenici. V Ljubljano je frančiškane poklical najbrž tedanji oglejski patrijarh Bertold V. (1218—1251), ki je bil osebni prijatelj sv. Frančiška Asiškega, in je ponovno tožil, da se širijo po Kranjskem razne zmote. Ob prihodu v Ljubljano je bila frančiškanom izročena cerkev sv. Filipa, ki je stala na sedanjem Vodnikovem trgu. Sezidati jo je dal, kakor poroča Valvasor, leta 1073. bogat trgovec Peter Baldavic. Poleg cerkve so ljubljanski meščani na lastne stroške sezidali samostan. Dne 27. junija 1382 je cerkev s samostanom in okolico vred pogorela. Šele leta 1403. so začeli z zidanjem nove cerkve, oziroma s popraviljem stare, ki je bila dovršena leta 1412.

Ob tej priliki je dobila namesto sv. Filipa za patrona Marijo Vnebovzeto.

Od leta 1668. je bil v samostanu nekaj let noviciat, radi katerega je bil dozidan nov del samostana. Provincial P. Anton Lazari pa je 18 let pozneje zaradi naraščajočega števila bratov dal na vrtu starega samostana sezidati nov samostan v štirikotni obliki. Pa tudi cerkev so popravili. Leta 1695. so podrli kapelo sv. Janeza Krstnika in so namesto nje zgradili kapelo sv. Križa. Redu jako naklonjeni Jakob Schell pl. Schellenburg, bogat mož, je frančiškanom poklonil krasen marmornat oltar sv. Križa iz črnega dženovskega kamna. Bilo je to mojstrsko delo kiparja Cussa, ozaljšano z lepimi kipi. Schellenburg je dal na svoje stroške osnažiti in olepšati vso frančiškansko cerkev, ki se je popolnoma prenovljena zalesketala leta 1703.

Ker so bile celice v samostanu na obeh straneh hodnikov, so bili ti temni in ozki, in seveda je redovnikom manjkalo zraka. Da bi temu zlu odpomogel, je provincial P. Žiga Škerpin leta 1755. dvignil samostan za eno nadstropje, postavil je celice le na eno stran in tako omogočil široke in svetle hodnike, ki so bili za zdravje redovnikov nujno potrebni.

Ko so se leta 1784. frančiškani preselili na sedanji Marijin trg, so njihovo cerkev podrli že naslednje leto 1786. Samostan sam je preživel, nekoliko pre-

Glavni oltar v frančiškanski cerkvi; delo kiparja Robbe

zidan, cerkev za 116 let. Po odhodu frančiškanov so imeli ondi usmiljeni bratje nekaj časa bolnišnico, a kmalu so na predlog Antona Linhartta preselili tjekaj šole, v prvi vrsti nekdanji licej. Leta 1895. je potres tako pohabil staro samostansko, tedaj licejsko poslopje, da so ga leta 1903. morali podreti do tal.

Kakor že omenjeno, so prišli frančiškani z Vodnikovega trga dne 23. avgusta 1784. k cerkvi Marijinega Oznanjenja. To so do tedaj imeli v oskrbi avguštinci, katere pa je cesar Jožef II. prepodil. Na mestu sedanje cerkve je stala prvotno cerkev sv. Martina. Radi lažje obrambe pred Turki so jo leta 1494. porušili do tal, avguštince pa preselili k cerkvi sv. Jakoba. Pozneje, leta 1623., so si avguštinci na mestu prejšnje cerkve sezidali novo in zraven samostan. Cerkev pa je že leto pozneje uničil požar in dve leti kasneje je ista usoda doletela tudi samostan. Leta 1647. sta cerkev in samostan vnovič pozidala Konrad pl. Russenstein in njegova žena Felicita roj. pl. Raab. V tem obnovljenem samostanu so bivali avguštinci, dokler jih ni leta 1784. pregnal

cesar Jožef II. ter ondi naselil frančiškane. Leta 1785. je v splošni ureditvi župnij bila ustanovljena predmestna župnija Marijinega Oznanjenja, in samostanska cerkev je služila tudi za župnijsko cerkev. Prvi župnik je bil Jožef Skrinar s šestimi kaplani frančiškani. V začetku oktobra leta 1804. je bilo oskrbovanje župnije izročeno frančiškanom, ki jo oskrbujejo še dandanes.

Potres leta 1895. je v samostanu povzročil take razpoke, da je tedanji gvardian P. Hugolin Sattner moral podpreti tretjino samostana, ter nov del dozidati. Leto kasneje so v cerkvi podrli lavretansko kapelo, na katero se je naslanjal veliki oltar, ki je ob tej priliki bil pomaknjen nazaj na zadnjo steno. Zunaj cerkve na samostanskem vrtu so nato prizidali novo lavretansko kapelo, ki je v dveh vzporednih lopah zvezana s cerkvijo. To bi bila kratka slika obeh bivališč frančiškanov v Ljubljani v teku sedmih stoletij.

Da spopolnimo to sliko, naj na kratko omenimo še nekaj frančiškanov, ki so se posebej odlikovali bodisi s svetim življenjem, bodisi s kulturnim, znanstvenim ali umetniškim delovanjem.

P. Anton (po krstu Avguštin) Lazari je bil rojen leta 1642. v Ljubljani, ter je bil, komaj 15 let star, dne 19. avgusta l. 1657. preoblečen. Pri preobleki so mu dali ime Anton. Kdaj in kje je bil posvečen v duhovnika, se ni dalo dognati. V redu je bil lektor filozofije in teologije, trikrat provincial Hrvatsko-kranjske provincije sv. Križa, izvoljen leta 1684., 1693. in 1699. Bil je tudi generalni definator v Rimu ter generalni vizitator za Hrvatsko, Ogrsko in češko. Cesar Leopold I. ga je imenoval za cesarskega teologa, oziroma tajnega svetnika.

Posebne zasluge si je v slovenski provinciji sv. Križa pridobil z reformacijo provincije. Zaradi neurejenih časovnih razmer, bojev med cerkvijo in svetno oblastjo in pogostih turških vpadov je razumljivo, da je bila vzgoja redovniškega naraščaja večkrat zelo površna in je tako prvotna gorečnost v samostanih postajala vedno bolj ohlapna, zlasti kar se tiče uboštva. Vedno bolj rastoča želja po reformi in po natančnem izpolnjevanju vodila, ki je prihajala iz reda samega, je postala posebno močna v začetku 15. stoletja. Ko je papež Klemen VII. s svojo bulo dne 16. novembra 1532 potrdil reformacijo frančiškanskega reda in strožje izpolnjevanje vodila sv. Frančiška, se ji je več provincij prostovoljno pridružilo, med njimi tudi hrvatsko-kranjska. Zgodilo se je to pod provincialatom P. Antona Lazarija v Ljubljani, dne 25. avgusta 1668, ko je naša provincija soglasno sprejela reformo, ki jo je papež Inocenc X. s posebno bulo dne 26. aprila 1683 potrdil.

Posebej glede ljubljanskega samostana je P. Anton dal, kakor že omenjeno, zaradi naraščajočega števila bratov na vrtu starega samostana na Vodnikovem trgu zidati nov samostan v štirikotni obliki v letih 1686 do 1688.

Zasebno je bil P. Anton v resnici zglednega življenja. Posebno se je odlikoval po ljubezni do sovražnikov. Mnogo je imel nasprotnikov pri reformaciji provincije, pa tudi obrekovalcev, katerim ni njihovih

Foto Ante Kornič

Delniška tiskarna, d. d. v Ljubljani

J. PLEČNIK: VODNJAK NA ŠT. JAKOBSKEM TRGU

Del knjižnice v frančiškanskem samostanu v Ljubljani

zmot samo od srca odpušchal, ampak večkrat celo druge prosil, naj jim odpuste. Postave je bil majhne in nekoliko naprej sklonjen, obraza temnorjavega, toda v izvrševanju svojega poklica izredno spreten. Umril je v ljubljanskem samostanu dne 24. avgusta leta 1705. Po smrti se je prikazal svojemu nekdanjemu prijatelju P. Konstantinu Dubskemu, članu češke provincije, katerega je prosil, naj bi opravil zanj še nekatere molitve, da bi hitreje dosegel gledanje božje. Ni trpel čutno, pač pa mu ni bil dovoljen vstop v nebesa, kakor je to razvidno iz zapisnika v praškem frančiškanskem samostanu.

Odlikoval se je tudi kot teolog in pisatelj. Leta 1698. je posegel v kontroverzo o porciunkulskem odpuščanju. Izdal pa je sledeče spise: *Panegyricus sermo: S. Antonius Pad. vitis vera*, 1680; *Sittliche lehreiche Revanche...* (ob preobleki grofice Doroteje Gallenberške v Mekinjah), Lj. 1680; *Hysteron, Proteron, oder hinter sich, für sich verstellte Menschen-Einbildung, Erkenntnisse und Begierlichkeiten* (ob preobleki Ane Katar. Waldreich v. Ehren-Posten pri klarisinjah v Lj.), Lj. 1681; *Anicii Maulii Torquati Severini Boetii de Consolatione Philosophiae*, Lj. 1682. V rokopisu je ostalo: *Philopomena tetrasteuchum Scotici acuminis acu phrygiatum, hoc est: Universae philosophiae rationalis et naturalis, moralisque transnaturalis corpus apharmacum in več panegirikov o sv. Antonu Padovanskemu.*

P. Žiga Škerpin (po krstu Friderik) je bil rojen v Kamniku ok. leta 1688., ter je vstopil v frančiškanski red 1703. Preoblečen je bil v Nazaretu dne 19. oktobra 1703 ter mu je bilo dano ime Žiga. Po izvrstno dovršenih študijah je bil dolgo vrsto let bogoslovni lektor, pozneje od leta 1732.—1735. ter od leta 1745.—1748. provincijal naše redovne pokrajine. Imenovan je bil leta 1730. tudi za cesarskega teologa, oziroma tajnega svetnika.

Glede ljubljanskega samostana si je pridobil posebno zaslugo s prezidavo. Isti P. Žiga je pridobil za samostansko cerkev tudi znamenite relikvije sv. Deodata. In ko so se frančiškani pozneje preselili, so relikvije vzeli s seboj ter se še sedaj častijo na posebnem oltarju v naši cerkvi.

Največ zaslug pa si je pridobil s tem, da je večji del ljubljanske knjižnice on pridobil, oziroma nakupil. Bil je ponovno generalni definator v Rimu, generalni vizitator na Ogrskem, Avstrijskem, Beneškem, v rimski in bavarski provinciji. Kot tak je imel priliko in priložnost za nakup znanstvenih knjig, katere so v vsakem samostanu neizogibno potrebne.

Knjižnico, katere ustanovnika po pravici lahko imenujemo P. Žigo in ki je tedaj obsegala veliko število knjig, je leta 1895. potres podr. P. Hugolin Sattner, tedanji gvardijan ljubljanskega samostana, je takoj naslednje leto prizidal samostanu novo poslopje s krasno, arhitektonsko urejeno knjižnico.

Pater Žiga Škerpin O.F.M.

Pater Benvenut Crobath O.F.M.

Zidana je s pritličjem in dvema nadstropjema ter obsega okoli 25.000 del ali nad 32.000 zvezkov.

Za samostan in provincijo velezaslužni P. Žiga je umrl v Ljubljani dne 26. novembra 1755. Edini od njega ohranjen je rokopis: *Itinerarium Hispanicum*, ki se hrani v Ljubljanski knjižnici in v katerem kratko opisuje svoje potovanje po Španiji.

P. Hugo Vodnik (po krstu Simon) je bil rojen 26. oktobra leta 1715. v Škofji Loki. Njegovi starši so bili Janez in Marija. Dne 30. oktobra l. 1732. je vstopil v frančiškanski red in pri preobleki v Kamniku so mu dali ime Hugo. Odlikoval se je po globoki ponižnosti, zvestemu spolnjevanju vodila, zlasti pa po veliki ponižnosti. Bil je zelo učen mož. Kakor poroča kronist (bržkone P. Benvenut Crobath), ni bilo nikogar, ki bi o njem rekel zlo besedo. Vsi, ki so ga poznali, celo ljubljanski škof grof Herberstein (ki redovnikom ni bil ravno naklonjen), ga je imenoval svetega in z vsemi čednostmi oblagodarjenega moža, in ne brez vzroka. Stalno je držal roke v rokavih, silno skromen je bil v svojih očeh, njegov obraz je izdajal veliko zatajevanje, njegov govor veliko ponižnost, iz vsega njegovega telesa je tako rekoč dihala svetost. To kaže tudi njegova slika, ki je bila napravljena na zahtevo ljubljanskih meščanov brez njegove vednosti. Med sv. mašo je bil večkrat zamaknjen, kakor poroča ne samo njegov strežnik Frančišek pl. Steinhofen, ampak tudi pričujoči verniki. Ta sveti mož je bil dvakrat provincijal, in sicer od leta 1760.—1763. in od leta 1778.—1781. Karkoli je delal ali govoril, je izdajalo veliko ponižnost, pobožnost in svetost. Radi svoje globoke učenosti so ga sobratje večkrat prosili, naj bi kaj spisal in v obči blagor dal tiskati, pa zaradi prevelike ponižnosti tega ni storil, ampak je rajši naprej molil in pre-mišljeval rekoč: »Bratje, kar vem, ne vem sam od sebe in vse to je bilo že pred menoj napisano, berite, pa boste našli.« Umrl je 25. junija 1785 in bil pokopan na pokopališču pri sv. Krištofu. Ko so ga po letih prekopal, je bil še nestrohnjen, na kar so ga še globlje zakopali. Njegova proglasitev za blaženega je bila že v teku, pa so se tozadevne listine v Rimu izgubile.

P. Felicijan Rant (po krstu Frančišek Ksaverij) je zagledal luč sveta dne 2. decembra 1790 v Srednjem Bitnju št. 13. V frančiškanski red je vstopil 25. novembra l. 1811. Po dovršenih študijah je bil v Ljubljani nastavljen za kaplana do leta 1829., tedaj je bil imenovan za župnika in gvardijana, leta 1835. pa tudi za provincijalnega definatorja. Ko je 31. junija leta 1840. v Nazaretu umrl provincijal P. Ferdinand Vonča, je bil 20. avgusta istega leta v Ljubljani na definatorialnem kongresu izvoljen za provincijalnega vikarja ter je kot tak odložil službo župnika in gvardijana. Leta 1841. je bil izvoljen za kustosa provincije in sedem let pozneje je 3. aprila l. 1848. zapustil svet v starosti 51 let.

Bil je zelo priznan pridigar ter se je tudi odlikoval v svojem boju zoper janzenizem. Leta 1834. je izdal v tisku »Sedem postnih pridig« pri J. Sasembergu v Ljubljani. Drugo izdajo so te pridige doživele pri J. Blasniku v Ljubljani.

P. Benvenut Crobath (po krstu Gašper) je bil rojen 6. januarja 1805 v Stražišču pri Kranju. Dopržil je normalko v Kranju, gimnazijo v Ljubljani (1817—1823), stopil 17. septembra 1823 v frančiškanski red na Trsatu, kjer je ostal do 1824; dve leti liceja in teologije je dovršil v Gorici (1824—1828), kjer je bil ordiniran 28. septembra 1828, teološke študije je končal v Ljubljani (1828—1830). Služboval je v Novem mestu (1831 je bil katehet na normalki), 1832 pomožni, od 1833 redni profesor na gimnaziji, 1836—1837 prefekt na gimnaziji v Parizu, do avgusta 1841 v Karlovcu, kjer je zbolel in se zdravil v Stražišču do 30. septembra 1841, ko se je preselil kot vpokojeni profesor v Ljubljano. Do l. 1856. je vršil duhovniško službo v ljubljanski mestni, do 1. maja 1850 pa tudi v vojaški bolnišnici, kjer je decembra 1859 zbolel za legarjem. Ko so 1859 zidali viadukt v Borovnici, je bil italijanski spovednik v delavski boln. baraki. L. 1862. je postal provincijalni definator, bil 1865—1866 gvardijan, do 1872 vikar v ljubljanskem samostanu.

V času svojega bivanja na Trsatu je pridno prebiral Virgila in Ovida. Vsaj tedaj je pričel že tudi sam delati pesmi, ki jih je pa izgubil. Njegova najstarejša doslej znana pesem je iz l. 1835., ko je bival v Novem mestu. Pogosteje se je začel oglašati v štiridesetih letih, ko je prišel v stik z literarno izobraženimi Slovenci. S Prešernom, ki ga omenja v rokopisih prvič l. 1846., sta več občevala najbrž šele od 1845 do Prešernove preselitve v Kranj. Prešeren mu je v svoji hudomušnosti »nagajal« z »Nebeško procesijo«, »Senanom« in »Nuno«, nakar je spesnil p. Benvenut svoje »odgovore«, ki so komentar k omenjenim pesmim. »Senan« in »Nuna« sta nastala v neposredni zvezi s P. Benvenutom. Od Prešernovih pesmi je ohranjen v C.-ovi ostalini poleg epigrama na Wolfa samo še prepis »Nebeške procesije« in nova varianta epigrama »Repiču«.

P. Stanislav Škrabec (po krstu Anton) se je rodil 7. januarja 1844 v Hervači pri Ribnici. Šolal se je na gimnaziji v Ljubljani; takoj po maturi l. 1863. je vstopil v frančiškanski red; redovno obleko je prejel na Trsatu 26. avgusta, kjer je dovršil noviciat. S

Trsata je šel na Kostanjevico v Gorici in tam dovršil prvi dve leti bogoslovja, ostali dve leti pa v Ljubljani; v mašnika je bil posvečen 3. avgusta leta 1867. Redovno predstojništvo ga je poslalo še isto leto na novomeško gimnazijo za suplenta, a l. 1870. je bil tam odstavljen, ker je država vzela gimnazijo v svojo upravo in pustila na zavodu samo stalno nameščene profesorje. Zdelo se je, da je konec P. Stankovim znanstvenim stremljenjem, a njegovi predstojniki so vedeli, kaj ima red v P. Stanku, zato so ga poslali v Gradec na vseučilišče. Tam se je posvečal grščini, latinščini in slovenščini od 1870—1873 z odličnim uspehom. Po vseučiliških študijah je postal lektor na domači redovni gimnaziji v Kostanjevici, l. 1876. je napravil še profesorske izpite. Nekaj časa je poučeval tudi bogoslovce na redovni bogoslovnici in je prevzel ravnateljstvo domače gimnazije. Tako je preživel v tem samostanu 42 let. Nikamor ga ni mikalo, zadovoljen je bil v svoji celici, kvečjemu, da si je privoščil semintja nekaj trenutkov na samostanskem vrtu. A ko so začeli Lahi obstreljevati Gorico, tedaj se je dal pregovoriti, da je zapustil dne 28. novembra 1915 pozorišče svojega delovanja ter bežal v Ljubljano. Svoje knjige, polovico duševnega življenja, je pustil večinoma v samostanski celici. L. 1916. je začel urejevati in dopolnjevati svoje spise za novo izdajo, ki jo prireja Leonova družba. Delal je neprenehoma do svojega zadnjega dneva življenja. Umril je oktobra 1919 malo pred 9. uro zvečer.

Na zunaj je potekalo življenje Škrabčevo tako enakomerno, da ni mogoče posneti, kolikega pomena je bil P. Stanislav za slovenski narod. Bil je človek redke popolnosti: miren, tih, dobrohoten proti vsakomur, odkrit, v vsakem oziru poštenjak; zahrbtnosti ni zakrivil nikoli nobene. Bil je značajan; to je pokazal posebno v svojih slovstvenih bojih z znanstveniki; kar je spoznal, da je prav, to je branil do skrajnosti. — Bil je tudi brez predsodkov in zato ni poznal nikdar strankarskih, še manj pa osebnih nasprotstev; Kristusov nauk o ljubezni do bližnjega je bil podlaga vsemu njegovemu mišljenju, dejanju in nehanju.

Zato je bil pa kot duhovnik skrajno tankovesten in je izpolnjeval do pičice dolžnosti, ki mu jih je nagnal ta stan. Vsak dan je imel urejen tako, da se je vrtelo vse njegovo ostalo delo na tečajih duhovniških obveznosti. Prve ure vsakega dneva so bile posvečene molitvi, ves dan potem učenemu delu, izvzemši skupnih molitev. Njegov strogo urejen urnik pa je izgubil veljavo, ako so zahtevali verniki njegove duhovne pomoči. P. Stanko je bil zelo priljubljen spovednik: nekoč je bil pozvan v teku enega predpoldneva enajstkrat v spovednico od svojih študij; vselej, kakor so ga poklicali, je šel neutegoma brez nevolje. In taki slučajji niso bili izjeme. — Bil je globoko prepričan o vzvišenosti svojega stanu, vedel je pa tudi, da zahteva marsikako zatajevanje — in iz tega prepričanja je izvajal vse posledice do konca; bil je vse-skozi utrjen, čist, vzoren in značajan duhovnik.

Kot redovnika je dičila P. Stanislava brezpogojna pokorščina, uboštvo in preproščina, torej vrline, na katerih sloni ves frančiškanski red. Poleg tega se je

Pater Anton Lazari O. F. M.

Pater Hugo Vodnik O. F. M.

odlikoval posebno še po skrajni skromnosti; celico si je pometal sam in je sploh gledal na to, da so imeli z njim čim najmanj dela. Duhovit sobrat njegov je rekel: ako hočemo oceniti P. Stanislava kot redovnika, je treba pogledati, kaj zahtevajo redovna pravila, pa vemo, kakšen menih je bil: vse je izpolnjeval, kar ukazujejo. Pa še več. Bil je naravnost samotar. Izza samostanske ograje ga ni bilo videti leto in dan, samo enkrat na leto je v zadnjem času navadno zapustil Kostanjevico in je šel v mesto: to je bilo takrat, ko so šli frančiškani čestitat goriškemu nadškofu za god. Sicer se je držal svoje celice, cerkve in vrta, kjer si je gojil cvetlice. Sam Bog ve, koliko zaslug si je nabral P. Stanko kot duhovnik in redovnik! Tega mi presojati ne moremo, samo to vemo, da je bil zgleden v vsakem pogledu.

Naravnost nemogoče je opisati pomen njegovega znanstvenega dela. O tem so in bodo še pisali učenjaki in strokovnjaki na jezikoslovnem polju. Posebne zasluge ima P. Stanko za Slovence, ker je otel slovenščini samostojnost in ji dal možnost nadaljnega razvoja. Prvo svojo razpravo je priobčil leta 1870. Takrat je izrekel važno besedo, ki je bila smoter njegovemu življenjskemu delu: »Slovenščina je samostojen jezik ter ima svojo zgodovino; pravico ima, da ga ne rabi samo ljudstvo, ampak tudi, da ga pišemo.« Vsak Slovenec, brez razlike stanu in mišljenja, mora biti hvaležen našemu P. Stanislavu za dolgotrajno, a uspešno delo, ker je z njim utrdil tudi narodno zavest in obstoj slovenskega naroda.

P. Placid Fabiani (po krstu Vincencij) je bil rojen 25. decembra 1846 v Novem mestu. V frančiškanski red je vstopil 31. avgusta 1846; slovesne redovne obljube je napravil 29. decembra 1876; v mašnika je bil posvečen 9. julija 1870. Po dovršenih študijah je bil nekaj let učitelj v samostanski ljudski šoli v Kamniku in samostanski vikar. Od leta 1878. pa je bival stalno v Ljubljani, kot vikarij, gvardijan, definator in kustos. Šestkrat je bil provincijal in petkrat generalni vizitator na Hrvaškem, Tirolskem, Dalmaciji in Galiciji. Pod njegovim provincijalatom je bil največ z njegovim trudom sezidan samostan na Brezjah ter cerkev in samostan na Viču. V Avstriji je bil odlikovan z viteškim križcem Franc-Jožefovega reda.

Pater Stanislav Škrabec O. F. M.

Nepotrebno skoraj je Ljubljancanom popisovati njegovo delo, njegov trud in njegovo dobroto. Saj se ga po večini še vedno spominjajo. V molitev vtopljen je mlajša leta v lahki hoji, zadnja leta pa bolj težkih korakov prehodil večje število ljubljanskih ulic in cest. Vleklo ga je k dušam, ki so ga želele in k tistim, ki ga niso pričakovale. Vsem je prinašal Gospoda in njegov mir, ubogim tudi zemeljske dobrine. Sočutje z dušnimi in telesnimi trpini je bila gotovo najbolj značilna poteza resnično lepega P. Placidovega značaja. Trditev, da se je izživel za bližnjega, ni pri njem beseda brez vsebine. Le Bogu je znano, koliko dela in žrtvovanja je vsebovalo dolgoletno življenje rajnega P. Placida. Lepo je ocenil P. Placidovo skromnost visok cerkven dostojanstvenik z besedami: »P. Placid je samo eden, velik po svojih delih, še večji po svoji serafinski ponižnosti, pravi vzor sina sv. Frančiška.«

Slično kakor svoj čas P. Žiga Škerpin, je P. Placid preobrnil l. 1891. naš samostan. Prej zatohle, na ozko in zagatno dvorišče obrnjene redovniške celice,

je postavil na solnčno stran in napravil izredno svetle in široke hodnike.

Pisateljsko se ni udejstvoval, zato imamo od njega le en sam spis ohranjen, katerega je izdal kot provincijal v nemškem jeziku za zgodovino avstrijskih redovnih in svetnih semenišč, katero je bil spisal Zschocke. Naslov njegove razprave v tem delu je: »Die theologische Hauslehranstalt der croatisch-kraimerischen Franciskaner-Ordensprovinz vom heiligen Kreuze«. Že iz te razprave je razvidno, da je bil rajni P. Placid zelo učen mož, da se pa enako kakor njegov veliki prednik P. Hugo Vodnik deloma zaradi skromnosti ni posvetil pisateljstvu, deloma pa tudi zato, ker v resnici ni imel časa zaradi obilo drugih opravil.

Število sobratov - frančiškanov, ki so se bodisi po svetem življenju, bodisi s svojim delovanjem odlikovali v ljubljanskem frančiškanskem samostanu, s tem še nikakor ni izčrpano. Omeniti bi morali še znane pridigarje in pisatelje P. Ferdinanda Vonča, P. Jakoba Hofstetterja, P. Nepomuka Tropperja, P. Marcelijana Vodnika — prvega slovenskega pesnika, P. Otona Spruga, P. Paškala Škrbinca, P. Joahima Nastrana, P. Mansveta Šmajdeka, P. Aleksandra Robleka, slikarja, iz novejšega časa P. Mariofila Holečka, P. Avgušтина Čampo in veliko število drugih. Pa se moramo omejiti. Namen teh vrstic ni bil podati izčrpno zgodovino ljubljanskih frančiškanov, ampak nuditi le nekako sliko njihovega življenja in delovanja, ki se zrcali v zadnjih stoletjih.

P. S. Radi pomanjkanja prostora je tu opuščena navedba virov. Kdor želi obširnejše podatke, jih lahko dobi v »Spominski knjigi za sedemstoletnico prihoda očetov frančiškanov v Ljubljano 1233—1933« str. 21—42 in v »Pregledu zgodovine frančiškanov med Slovenci«, ki izhaja v Cvetju z vrtov sv. Frančiška l. 1926. nol. Iz teh dveh opisov je ta članek vzet.

OB 25 LETNICI SEPTEBRSKIH DOGODKOV

BOŽO BORŠTNIK

Naše mesto ima kot slovenska Ljubljana še zelo mlado zgodovino. Res, da je bila nekdanj kulturno središče našega življa, toda v njej sami so nad pol stoletja gospodarili tujci in uprava mesta ter komunalna politika sta bili popolnoma njihova domena. Ako pregledamo teh zadnjih petdeset let, vidimo, da jih pada petnajst že v dobo naše svobode in državne samostojnosti, tako da jih na slovensko ero naše prestolnice odpade komaj toliko, kolikor znaša danes en sam človeški vek. V tem kratkem razdobju se zato ni moglo zgoditi

nič takega, kar bi bilo velepomembno za naš narod in da ni bilo septembrskih dogodkov pred 25. leti, bi bila bilanca našega odpora proti Avstriji močno žalostna. En človeški vek je brez dvoma dovolj dolga doba, da bi lahko prišlo do česa, kar bi postalo mejnik med prošlostjo, ki je dajala Ljubljani nemški značaj in obeležje, pa med naslednjo dobo, v kateri je ta zunanost po sili prirodnega razvoja čim dalje bolj bledela, toda za velike dogodke je manjkalo tradicije in pogojev dolgoletnega razvoja v novo, slovensko smer.